

working group published a book on the religious practices of the Bosnian Orthodox and Catholic Christians, and Muslims, and Jews.

Conclusion

As Hans Küng has often declared, peace among and within the nations requires peace among the religions of the nations which in turn requires interreligious dialogue and allied research. The results of interreligious dialogue in Bosnia-Herzegovina after the 1992-1995 war reveals a process of reconciliation of the three different ethnic and religious groups that continues to this day. A major role in this process is played by the Interreligious Council of Bosnia-Herzegovina in which four representatives from the two Christian churches, together with two from the Muslim and two from the Jewish community, participate. An overview and discussion of key activities and projects of the Council provides insight into the challenges and tasks of interreligious dialogue faced in the context of contemporary Bosnia-Herzegovina.

LITERATURE

- Andric, I. (1994). *Razvoj duhovnog zivota u Bosni pod uticajem turske vladavine*. Belgrade: Prosveta.
- Brajovic, Z. (2007). "The Potential of Inter-Religious Dialogue." In: M. Fischer, *Peace-building and Civil Society in Bosnia and Herzegovina: Ten Years after Dayton*. New Brunswick/London: Transaction Publishers. Pp. 185-214.
- Bremer, T. (2003). *Kleine Geschichte der Religionen in Jugoslawien: Königreich – Kommunismus – Krieg*. Freiburg: Herder.
- Byrnes, T.A. (2001). *Transnational Catholicism in Postcommunist Europe*. New York/Oxford: Rowman & Amp.
- Curtis, W.E. (1903). *The Turk and his Lost Provinces*. Chicago, etc.: Fleming H. Revell Company.
- Koller, M. (2012). "Die osmanische Geschichte Südeuropas." In: *Europäische Geschichte Online* (EGO). Mainz: Institut für Europäische Geschichte (IEG) (3 March).
- Malcolm, N. (1994). *Bosnia*. New York: NYU Press.
- Perica, V. (2001). "Interfaith Dialogue versus Recent Hatred. Serbian Orthodoxy and Croatian Catholicism from the Second Vatican Council to Yugoslav War 1965–1992." In: *Religion, State & Society: The Keston Journal* 29: 39-66.
- Powers, G.F. (1996). "Religion, Conflict and Prospects for Peace in Bosnia, Croatia and Yugoslavia." *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 16: 2-24.
- Samic, M. (1960). *Voyageurs Français en Bosnie à la fin du XVIIIe siècle...* Paris: Klincksieck.
- Wettach-Zeitz, T. (2008). *Ethnopolitische Konflikte und interreligiöser Dialog*. Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Patric (160034)

The Ecumenical Patriarchate of Constantinople¹

A Religious Minority and a Global Player

03 Ağustos 2017

Introduction

In the extended family of the Orthodox Church of the Byzantine rite, it is well known that the Ecumenical Patriarchate of Constantinople takes honorary precedence over all other Orthodox autocephalous and autonomous churches.² The story of its origins is well known. From a small church on the bay of the Bosphorus in the fishing village of Byzantium, to the centre of Eastern Christianity then through the transfer of the Roman imperial capital from Rome to Constantinople in the fourth century, and later its struggle for survival in the Ottoman Empire and Turkey. Nevertheless, a discussion of the development of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople is required to address the newly-kindled discussion between the 14 official Orthodox autocephalous churches on the role of the Ecumenical Patriarchate in today's Orthodox world. A recalling of apposite historical events is relevant to this discussion. As Karl Löwith remarks, "[H]istorical consciousness can only begin with itself, although its intention is to visualise the thinking of other times and other people. History must continually be recalled, reconsidered and re-explored by each current living generation" (Löwith 2004: 12). This article should also be understood with this in mind. It is intended to awaken old memories for reconsideration and reinterpretation.

Since the fall of Constantinople in 1453, the Ecumenical Patriarchate has taken up the role of custodian of the Byzantine tradition and culture and has lived out this tradition in its liturgical life in the region of old Byzantium (Eastern Roman Empire) and then of the Ottoman Empire and beyond. In the liturgical sphere, the Patriarchate, the main artery of the Orthodox Church, has retained its

¹ Translated from the German by Hector Davie, Bern.

² Even though the internal Orthodox primacy question has recently been an issue, particularly between the Ecumenical Patriarchate of Constantinople and the Patriarchate of Moscow, as reflected by the correspondence between the Metropolitan of Prousa, Elpidophoros Lambriniadis, and the Metropolitan of Wolokolamsk, Hilarion Alfeyev, it cannot be compared with the ecumenical discourse on the question of the primacy of the Bishop of Rome, since the Ecumenical Patriarchate has never claimed primacy of jurisdiction over the other autocephalous local churches but insists only on its primacy of honour within the Orthodox Church. Cf. Athanasiou 2014: 162-63.

FIRESTONE, Reuven. Patriarchy, primogeniture, *Patrika*
and polemic in the exegetical tradition of Judaism
and Islam. *Jewish biblical interpretation and* 160034
cultural exchange: comparative exegesis in context.
Ed. Natalie B. Dohrmann and David Stern.
Philadelphia (PA): University of Pennsylvania Press,
2008, pp. 108-123.

01 Mayıs 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DÖRÜMÜN

Patrick (160034)

THE PATRIARCHAL CRISIS OF
1910 AND CONSTITUTIONAL
LOGIC: OTTOMAN GREEKS'
DUAL ROLE IN THE SECOND
CONSTITUTIONAL POLITICS

Fujinami Nobuyoshi

MADDE YATIRILANDIRILAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

02 EKİM 2012

12 NISAN 2006

Ortodoksler
Patrik ?
Rapat

2127 McCALLUM, Fiona. The political role of the Patriarch in the contemporary Middle East. *Middle Eastern Studies*, 43 vi (2007) pp.923-940. [Coptic Orthodox and Maronite patriarchs.]

202 SAHAS, Daniel J. Bartholomeus of Edessa on Islam: a polemicist with nerve! *Graeco-Arabica*, 7-8 / 1999-2000 (2000) pp.467-483.

Patrik -

21 AGU 2006

86-962314

Fahd, Butrus.
(Baṭārikat al-Mawāriṅah wa-asāqifatum, al-qarn 18)

بطاركة الموارنة وأساقفتهم ، القرن ١٨ / بطرس فهد - بيروت ، لبنان : دار لحسد خاطر ، 1985.

457 p. ; 21 cm.

Includes bibliographical references.
\$7.50 (U.S.)

1. Catholic Church—Maronite Patriarchat of Antioch (Syria)—History—18th century. 2. Catholic Church—Maronite rite—Near East—History—18th century. 3. Near East—Church history.

Acquired only for LC.

MARONITE PATRIK

87-962382

Fahd, Butrus.
(Baṭārikat al-Mawāriṅah wa-asāqifatum, min 685 ilā al-qarn 12)

بطاركة الموارنة وأساقفتهم ، من ٦٨٥ الى القرن ١٢ / بطرس فهد - بيروت ، لبنان : دار لحسد خاطر ، 1985.

232 p. ; 22 cm.

Includes bibliographical references.

(Continued on next card)

Fahd, Butrus.
(Baṭārikat al-Mawāriṅah ... Card 2)

\$5.00 (U.S.)

1. Catholic Church—Maronite Patriarchate of Antioch (Syria)—History—7th-12th Century 2. Catholic Church—Maronite rite—Near East—History—7th-12th century 3. Near East—Church history.

Acquired only for LC.

OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA DİNSEL KURULUŞLAR HAKKINDA KISA BİLGİLER

Prof.Dr. Yavuz ERCAN (*)

I- Patrikliklerin kuruluşu

A- Roma'ya bağlı olan patriklikler

1- Latin patrikhanesi

İstanbul Latin patrikhanesi IV. Haçlı Seferi sırasında kuruldu. Kudüs için hazırlanan Haçlı seferi İstanbul'a geldiğinde, Bizans İmparatorluğunun durumu çok karışmıştı. Latinler İstanbul'a gelince yollarına devam etmemiş, bir yıl kadar Kadıköy taraflarında oturmuşlardı. Bu müddet içinde İstanbul halkının bir kısmı Latinler tarafına geçmişti. Bunun üzerine durumdan yararlanan Latinler aralarından birini imparator seçmişlerdir. Zaten taht kavgası olan İstanbul'da bir kaç kişi imparatorluk için mücadeleye başlamışlardı. Taht kavgasına başlayanlar, II.İsak Angelos ve kendisiyle birlikte oğlu IV. Alexios, Nikolaos Kanabos, V. Alexios ve XI. Konstantin Laskaris idi. Bunlardan II. İsak Angelos ve oğlu ile Nikolaos Kanabos bir partiyi, V. Alexios ve Laskaris ise diğer partiyi teşkil ediyorlardı (1). XI.Konstantin Laskaris zamanında Latinler Bizans tahtını tamamen ellerine geçirdiler. Laskaris İznik'e kaçarak Bizans İmparatorluğunu orada yeniden kurdu. İmparator Laskaris'le birlikte Rum patriki X. Yuhannes Kamateros da İznik'e kaçtı ve Rum patrikhanesi bir müddet için İznik'e taşınmış oldu. Diğer taraftan İstanbul'da "Latin İmparatorluğu" ile birlikte bir "Latin Patrikhanesi" de kuruldu.

Latin İmparatorluğu 1261 yılında, II. Baudouin zamanında tekrar Bizanslıların eline geçti. İznik imparatoru VIII. Mihaıl bu defa, Latin İmparatorluğu dahilindeki mücadelelerden yararlanarak İstanbul'u ele geçirdi. İstanbul Latin İmparatorluğunun yıkılması, İstanbul'daki Latin patrikhanesinin yıkılmasına da yol açtı. Latin patrikhanesi yıkıldıktan sonra, İstanbul'da Latin Katolik halk fazla olmadığı ve patrikhane Latin imparatorlarının zoruyla suni olarak yaratılmış olduğundan yeniden kurulamadı. Fakat İstanbul'daki Latinlerin dinî işlerini yürütmek üzere Latin cemaati üzerine bir patrik vekili tayin edildi.

(*) Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Tarih Böl. Öğr. üyesi-ANKARA

(1) Grumel, V.; Traite d'Etudes Byzantines I, La Chronologie, Paris 1958, s.359

بطر

تلك البساتين منذ خلافة الحافظ ، وأخذت تتلاشى ،
وترحف على مساحتها مبان أخرى .
أ. أ. ع

البصريون (أسرة)

أسرة من المصورين والمزوقين ، عاشت في مصر في
العصر الفاطمي ، ويتضح من أسمهم أنهم أصلا من
البصرة . وقد أسهموا في زخرفة جامع القرافة ، الذي
جددته السيدة تغريد ، زوج الخليفة المعز لدين الله
الفاطمي ، وأم العزيز بالله في سنة ٣٦٦ هـ/ ٩٧٦ م .
وقد وصف المقرئ ما كان في هذا الجامع من صور
ونقوش ملونه باللوان السماوية والحمراء والخضراء
وغير ذلك من الالوان ، كما كانت السقوف كلها
مزوقة ، وكذلك الحنايا وباطن العقود وظاهرها .
وقد بلغ «البصريون» شأنًا عاليا في فن التصوير
والتزييق .

ح. ب

البطائحي = المأمون البطائحي

بطيريك (بطرك)

هو الرئيس الديني للمسيحيين . وكان بطيريك
الأقباط في مصر عندما فتحها العرب سنة ٦٣١ م هو
بنيامين القبطي الذي كان هاربا بالصعيد فرارا من
اضطهاد المقوقس حاكم مصر من قبل الامبراطور
البيزنطي والذي أراد أن يضع حدا للخلاف المذهبي
في البلاد عن طريق إجبار اقباط مصر من اليعاقبة
المونوفيزيتيين على إعتناق مذهب الطبيعتين أو المذهب
الملكاني الذي أخذت به الحكومة البيزنطية .

وبعد أن تمت السيادة للعرب وحققوا هدفهم في
فتح البلاد ، استدعى عمرو بن العاص البطرك بنيامين
وأمنه ، فأخذ هذا البطرك في ظل الحكم العربي يعمل
لتقوية الكنيسة اليعقوبية ويعيد بناء أو يصلح الأديرة
والكنائس التي هدمت أو خربت قبل الفتح الإسلامي

أيضا ، حتى صار هذا المنتزة ينسب إليه ، وظل
يعرف الى العصر الفاطمي باسم «البستان الكافوري»
دلالة على رعاية هذا الحاكم لسياسة انشاء المنتزهات .

وكان السبب في بقاء اسم «البستان الكافوري»
زمن الفاطميين هو أن جوهر الصقلي نزل الى جواره ،
حين جاء على رأس الجيوش الفاطمية من المغرب لفتح
مصر ، ثم ضم هذا البستان الى القاهرة حين إنشائها .
وصار «البستان الكافوري» منتزها للخلفاء الفاطميين
منذ إنتقال المعز لدين الله الفاطمي الى عاصمة ملكه
الجديده بالقاهرة ، وما زال هذا البستان عامرا ، حتى
دب إليه الاضمحلال مع إضمحلال الدولة الفاطمية
نفسها .

وأنشأ الفاطميون لأنفسهم منتزهات أخرى ، الى
جانب احتفاظهم بهذا «البستان الكافوري» واشتهرت
منتزهات الفاطميين باسم «البساتين» التي اطنب
المؤرخون في وصفها ، وما نطوت عليه من جمال
وبهاء وثناء ، وكانت هذه البساتين تنسب الى كبار
رجال الدولة والى الاماكن التي توجد بها وأشار
المؤرخون لتلك المنتزهات الفاطمية بالبساتين الجيوشية
وهما بستانان كبيران ، أشتهد بهما غرام الوزير
الأفضل ، وعنى بتجميلهما على نفس النمط الذي ساد
«البستان الكافوري» فعمل لأحدهما سورا مثل سور
القاهرة ، وحفر فيه قناة كبيرة تستطيع السفن التي
«تحمّل ثمانية أرداد» أن تسير فيها ، وأقام في وسط
تلك القناة منظره على أربعة أعمدة ، واحاطت اشجار
النارج بهذا البستان .

وكانت هناك اربع سواق عمد هذا البستان وقناته
بالمياه . أما شجر النارج فبلغ من كثرتة حدا هائلا
صار معه يتكثرتة ثمره للسقوط على الارض ، وجلب
الأفضل لهذا البستان الطيور المغردة ، كما أقام فيه أبراج
الحمام ، وكان على ابواب تلك البساتين سلاسل
كثيرة بحيث لا يدخلها أحد إلا السلطان واولاده .
وبلغ من حرص الخلفاء على هذه البساتين أنهم كانوا
لا يسمحون لأحد بأخذ شيء من اشجارها ، مهما
علت منزلته ، وبلغ تعداد العمال في تلك البساتين في
وقت من الأوقات ألف رجل ، ولكن دب الإهمال الى

der Aulād al- Assal und ihr Schrifttums, *Orientalia*, 1932, vol. I; Hayek, E., «Maronite Rites», *New Catholic Encyclopedia*, Washington, 1967, vol. IX; Liddell, H. G. & R. Scott, *A Greek- English Lexicon*, Oxford, 1990; Mingana, A., *Catalogue of the Mingana Collection of Manuscripts*, Cambridge, 1933-1936; Runciman, S., *A History of The Crusades*, Cambridge, 1951; *Testaments of the Twelve Patriarchs*.
احمد پاکچی

بطریق، عنوانی تشریفاتی برای نجیب زادگان روم باستان و لقبی برای فرماندهان نظامی روم. اصل واژه پاتریکیوس بوده، و از ریشه‌ای به معنای پدر مشتق گردیده، و ظاهراً در زبان عربی از واژه سریانی (بطریق) تعریب شده است (فرنکل، 279؛ نیز لیدل، 1348).

در جامعه روم باستان، این عنوان بر افراد خاندانهای اطلاق می‌شد که به عنوان طبقه ممتاز شناخته می‌شدند و در مقابل آنها مردم عامی یا پلبس^۱ قرار داشتند. این طبقه در دوره پس از سقوط شاهان روم، مناصب سیاسی، نظامی و روحانی را به انحصار خود درآوردند و با قانون ممنوعیت ازدواج با عوام سعی در مستحکم ساختن طبقه خود داشتند. جایگاه طبقاتی بطریقان در طی سده‌ها به تدریج روی به ضعف نهاد، تا آنجا که از دوره کنستانتین (۳۰۶-۳۳۷ م)، بطریق به عنوانی افتخاری پس از رتبه امپراتور و مشاورانش میدل شد که نه به صورت موروثی، بلکه با کوشش شخصی به دست می‌آمد. در عصر ظهور اسلام، بطریق در مناطق تحت استیلای روم، عنوان رجال پرنفوذ سیاسی- نظامی بود که در تصمیمات مهم حکومتی، حتی گاه در تعیین امپراتور ایفای نقش می‌کردند و برخی از آنان در سرزمینهای دور چون شام، منطقه‌ای را به عنوان تیول در اختیار داشتند (نک: دینوری، ۱۰۶؛ مسعودی، ۱۳۴؛ ابن عساکر، ۲/۲۰۵).

در میان سرزمینهایی که در فتوح نخستین توسط مسلمانان گشوده شدند، بطریقان به خصوص در بافت اجتماعی شام حضوری محسوس داشتند. با فتح شام توسط مسلمانان، تمامی منافع بطریقان در این منطقه از آنان سلب شد و از آن پس به روم بازگشتند (همو، ۲/۲۰۵، ۳۵۳)؛ ولی خاطره جبروت این طبقه تا مدت‌ها در شام و دیگر مناطق تحت نفوذ روم باقی بود و هم از این رو بود که تا مدت‌ها «بطریق» به عنوان یک نام بر فرزندان مسلمانان و مسیحیان منطقه نهاده می‌شد (مثلاً نک: ابن ندیم، ۳۰۴، ۳۳۰، ۳۴۰؛ ابن عساکر، ۱۰/۳۲۴-۳۲۵، ۲۷/۳۶، ۵، ۱۱۷/۳، ۱۱۸). به گفته جوالیقی، واژه بطریق به معنای «رئیس» در زبان عربی نیز چندی کاربرد داشته است (نک: ص ۷۶-۷۷) و نمونه‌هایی از کاربرد محدود آن به عنوان لقب تشریفاتی نزد مسلمانان نیز نشان داده شده است (مثلاً نک: قزوینی، ۱۳۵؛ دوزی، ۱/94).

رویارویی مسلمانان با نظامیان مسیحی در طی جنگها و وجود این واقعیت که فرماندهان ارشد رومی لقب بطریق را بر خود داشتند، زمینه‌ای را برای این تلقی فراهم کرد که بطریق لقبی صرفاً نظامی برای فرماندهان رومی است. این رویارویی از زمان خلیفه اول آغاز شده

ارمنی، نک: III/75-77؛ المنجد، ۲۶، ۴۲، ۱۳۴، ۴۲؛ جم: برای تاریخ ۵۰۰ ساله بطریکیهای ملکابی انطاکیه، بیت المقدس، اسکندریه، یعقوبی، مونوفیزیت قبطی و نسطوری، نک: گراف، همان، III/23-64).

با آنکه در منابع اسلامی اطلاعات نسبتاً دقیقی درباره منزلت و نقش بطریکیها به دست داده شده، گاه این عنوان با تنزلی چشم‌گیر روبه‌رو بوده است. به عنوان نمونه در روایات مربوط به حضور مهاجران مسلمان در دربار نجاشی پادشاه حبشه، از حضور جمعی از «بطارکه» و کشیشان در آن محفل سخن رفته است (نک: ابن کثیر، ۴۵۳/۱؛ هینمی، ۲۵/۶، ۲۷؛ ابن بابویه، ۱۸۹؛ تنوخی، ۱۸۳/۱). گروهی از عالمان مسیحی، به تدوین تاریخ بطریکیهای جهان اسلام دست زده‌اند که از آن جمله است: سیر الآباء القديسين البطاركة، کز تاریخ بطریکان اسکندریه از ساویرس ابن مقفع در قرن ۴/۱۰-۱۰ م (نک: ۵، ۶۸۱/۴) و تکمله‌های متعدد بر آن (نک: گراف، همان، II/301-302)؛ المنجد، اثر ماری بن سلیمان نسطوری از نویسندگان قرن ۱۲ م به زبان سریانی که در قرن ۱۰/۱۶ م به عربی ترجمه شده، و مشتمل بر تاریخ بطریقان متقدم نسطوری است (چ رم، ۱۸۹۶-۱۸۹۹ م)؛ کتاب التواریخ، مشتمل بر تاریخ بطریکان اسکندریه، از ابوشاکر ابن راهب در قرن ۷/۱۳ م (نک: ۵، ۵۳۹/۳)؛ تاریخ الطائفة المارونية، از اسطفان دویهی (د ۱۷۰۴ م) مشتمل بر یادکرد بطریکان مارونی تا عصر مؤلف (چ بیروت، ۱۸۹۰ م)؛ الزهرة الزكية فی البطريركية السريانية، از اسحاق ارمله در تاریخ بطریکان انطاکیه از آغاز تا اوایل قرن ۲۰ م (چ بیروت، بدون تاریخ)؛ حسن السلوک فی تاریخ البطاركة و الملوک، از راهب برموسی از قبطیان یعقوبی (چ مصر، ۱۶۱۳ م)؛ تاریخ بطاركة انطاکیة و مشاهیر الكنيسة السريانية، از اغناطیوس افرام اول که نسخه خطی آن در دست است (زرکلی، ۳۳۵/۱).

مآخذ: آق‌سرای، محمود، مسامرة الاخبار و مسایرة الاخيار، به کوشش عثمان توران، آنکارا، ۱۹۲۳ م؛ ابن بابویه، محمد، کمال الدین و تمام النعمة، به کوشش علی اکبر غفاری، تهران، ۱۳۹۰ ق؛ ابن بطریق، سید، التاریخ المجموع علی التحقیق و التصدیق، بیروت، ۱۹۰۹ م؛ ابن حجر عسقلانی، احمد، تهذیب التهذیب، حیدرآباد دکن، ۱۳۲۵ ق؛ ابن خلدون، العبره ابن عبری، غریغوروس، تاریخ مختصر الدول، به کوشش انطون صالحانی، بیروت، ۱۹۵۸ م؛ ابن کثیر، تفسیر القرآن العظیم، بیروت، ۱۲۱۲ ق؛ ابن ندیم، الفهرست؛ ابوالعالی، محمد، بیان الادیان، به کوشش محمد تقی دانش یژه، تهران، ۱۳۷۶ ش؛ بیرونی، ابوریحان، الآثار الباقیة، به کوشش پرویز ادکایی، تهران، ۱۳۸۰ ش؛ یاسدرماجیان، هراوند، تاریخ ارمنستان، ترجمه محمد قاضی، تهران، ۱۳۶۶ ش؛ تنوخی، محسن، الفرج بعد الشدة، قم، ۱۳۶۴ ش؛ زرکلی، اعلام، عهد عتیق و لغت نامه دهخدا؛ مسعودی، علی، التنبیه و الاشراف، قاهره، ۱۳۵۷ ق/۱۹۳۸ م؛ همو، مروج الذهب، به کوشش یوسف اسعد داغر، قم، ۱۴۰۴ ق/۱۹۸۴ م؛ مقرئین، احمد، الخطط، قاهره، ۱۲۷۰ ق؛ المنجد فی الاعلام، بیروت، ۱۹۷۳ م؛ هینمی، علی، مجمع الزوائد، قاهره، ۱۳۵۶ ق؛ یاقوت، بلدان؛ نیز:

«The Canons of the 318 Holy Fathers Assembled in the City of Nice in Bithynia», «The Seven Ecumenical Councils», *Nicene and Post-Nicene Christian Fathers*, 1898, S. 2, vol. XIV; Dozy, R., *Supplément aux dictionnaires arabes*, Leiden, 1881; Fraenkel, S., *Die aramäischen Fremdwörter im Arabischen*, Leiden, 1886; Graf, G., *Catalogue de manuscrits arabes chrétiens conservés au Caire*, Vatican, 1934; id., *Geschichte der christlichen arabischen Literatur*, Vatican, 1947; id., «Die koptische Gelehrtenfamilie